

Rafał Stankiewicz¹

Uniwersytet Warszawski

ORCID ID: 0000-0002-3227-7771

GŁOSA DO WYROKU **NACZELNEGO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO** **Z DNIA 8 GRUDNIA 2022 R., II GSK 1225/19² (KRYTYCZNA)**

ABSTRACT

Gloss to the judgment of the Polish Supreme Administrative Court of December 8, 2022, case file no. II GSK 1225/19³ (critical)

This gloss concerns the judgment of the Polish Supreme Administrative Court sustaining the verdict of the Voivodship Administrative Court [Polish: Wojewódzki Sąd Administracyjny, WSA] in Warsaw on the decision regarding registration on the list of attorneys-at-law. The court dismissed two cassation appeals filed by the Board of the National Bar Council of Attorneys-at-Law and the Minister of Justice against the judgment of the Voivodship Administrative Court in Warsaw of May 29, 2019, case file no. VI SA/Wa 2395/18 in a case involving a complaint by J. N. against the decision of the Minister of Justice of October 16, 2018, no. DZP-III-6110-485/18/3 on refusal of entry to the list of attorneys-at-law.

¹ Autor jest prof. zw. dr. hab. nauk prawnych, pracownikiem Katedry Prawa i Postępowania Administracyjnego WPiA Uniwersytetu Warszawskiego; jest członkiem Krajowej Rady Radców Prawnych, kierownikiem Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji KRRP i Wicedziekanem Rady OIRP w Warszawie.

² LEX nr 3446182.

³ LEX nr 3446182.

Keywords: cassation complaint, entry on the list of attorneys-at-law, guarantee of proper performance of the profession of an attorney-at-law

Słowa kluczowe: skarga kasacyjna, wpis na listę radców prawnych, rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego

Teza wyroku: **W stosunku do osób, które zdały egzamin prokuratorski i złożyły wniosek o wpis na listę radców prawnych, organy korporacyjne nie są uprawnione do badania, w ramach oceny przesłanek z art. 24 ust. 1 pkt 5 u.r.p., dotychczasowej praktyki zawodowej osoby wnioskującej o wpis.**

I.

Niniejsza glosa dotyczy wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 grudnia 2022 r., II GSK 1225/19. Wyrokiem tym sąd oddalił dwie skargi kasacyjne wniesione przez Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych i Ministra Sprawiedliwości od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 29 maja 2019 r., VI SA/Wa 2395/18, w sprawie ze skargi J.N. na decyzję Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 2018 r. nr DZP-III-6110-485/18/3 w przedmiocie odmowy wpisu na listę radców prawnych.

Wyrokiem z dnia 29 maja 2019 r. (VI SA/Wa 2395/18) Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, po rozpoznaniu skargi J.N., uchylił decyzję Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 2018 r., utrzymaną nią w mocy uchwałę Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 9 sierpnia 2018 r. i uchwałę Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Toruniu z dnia 22 maja 2018 r. w przedmiocie odmowy wpisu na listę radców prawnych.

J.N. (dalej: skarżący) w 2017 r. złożył do Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Toruniu (dalej: Rada OIRP) wniosek o wpis na listę radców prawnych, powołując jako podstawę wpisu art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (dalej: u.p.r.). Do wniosku o wpis załączył m.in.:

- » świadectwo egzaminu prokuratorskiego, świadectwo pracy z Prokuratury Wojewódzkiej w Katowicach o zajmowaniu stanowiska aplikanta w okresie od dnia 12 listopada 1984 r. do 30 listopada 1986 r., asesora w okresie od dnia 1 grudnia 1986 r. do dnia 30 listopada 1987 r., wiceprokuratora w okresie od dnia 1 grudnia 1987 r. do dnia 31 grudnia 1988 r. oraz prokuratora prokuratury rejonowej w okresie od 1 stycznia 1989 r. do dnia 30 września 1990 r.;
- » zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej z dnia 5 lutego 2008 r., niedatowaną opinię pełnomocnika spółki I. sp. z o.o. z siedzibą w W. oraz opinię zarządu spółki T. sp. z o.o. z siedzibą w D. z 13 lipca 2017 r. na potwierdzenie wykonywania zawodu prawniczego od czasu, kiedy przestał pełnić obowiązki prokuratora.

Uchwałą z dnia 20 października 2017 r. Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych (dalej: Prezydium KRRP) uchyliło uchwałę Rady OIRP o odmowie wpisu skarżącego na listę radców prawnych i przekazało sprawę do ponownego rozpatrzenia. Wskazało, że wymaga wyjaśnienia – z uwzględnieniem wszystkich dowodów zgromadzonych w sprawie – zakres i rodzaj styczności skarżącego z praktycznym stosowaniem prawa przez cały okres od zaprzestania zajmowania stanowiska prokuratora do złożenia wniosku o wpis na listę radców prawnych oraz przeprowadzenia oceny tych okoliczności w zakresie rozumienia pojęcia rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego.

Na wezwanie Rady OIRP skarżący złożył kolejne dokumenty związane z wykonywanymi przez niego usługami obejmującymi obsługę prawną, to jest różnego rodzaju pisma, umowy, wezwania, z których większość to kserokopie oraz dotyczące współpracy pisma (niedatowane).

Uchwałą z dnia 22 maja 2018 r. Rada OIRP odmówiła wpisu skarżącego na listę radców prawnych, uznając, że nie wykazał on faktu uzupełnienia wiedzy i praktyki zawodowej w stosunku do wiedzy i praktyki zdobytej w zawodzie prokuratora. Zdaniem organu złożone dokumenty w toku postępowania nie dowodziły samokształcenia oraz dłuższej praktyki zawodowej przy świadczeniu pomocy prawnej oraz mogły potwierdzać fakt wykonywania czynności związanych ze stosowaniem prawa, ale nie świadczyły o tym, że skarżący posiadał wystarczającą wiedzę teoretyczną i praktyczną do wykonywania tak rozległych przedmiotowo czynności zawodowych, jakich wymagają u.p.r. oraz inne ustawy systemowe. Ze zdecydowanej części złożonych kserokopii dokumentów nie wynika jego udział w ich tworzeniu, a znaczna ich część dotyczy rutynowych działań podejmowanych w ramach prowadzonych działalności gospodarczych. Wnioskodawca nie przedstawił żadnych opinii i referencji osób prowadzących kancelarie radcowskie lub adwokackie, a w trakcie przeprowadzonej w dniu 16 kwietnia 2018 r. rozmowy z komisją wykonywania zawodu wskazał, że nigdy nie świadczył pomocy prawnej w ramach kancelarii prawnej.

Uchwałą z dnia 9 sierpnia 2018 r. Prezydium KRRP utrzymało w mocy powyższą uchwałę, uznając, że skarżący nie daje rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego. Za powyższą tezę świadczyły w ocenie Prezydium: znaczny upływ czasu od zaprzestania przez niego wykonywania zawodu prokuratora, wykonywanie w tym czasie działalności prawniczej jako jednej z kilku równorzędnie podejmowanych aktywności, wykonywanie działalności prawniczej o małym stopniu intensywności i poprzez świadczenie przede wszystkim czynności rutynowych, prostych, nieuzupełnianie wiedzy i praktyki prawnej w stosunku do wiedzy i praktyki prawnej zdobytej w zawodzie prokuratora.

Decyzją z dnia 16 października 2018 r. Minister Sprawiedliwości utrzymał w mocy powyższą uchwałę. Minister przypomniał, że stosunek pracy skarżącego wygasł wobec niepowołania przez Prokuratora Generalnego na stanowisko prokuratora zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o zmianie ustawy o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. nr 20 poz. 121). Skarżący był również wpisany na listę aplikantów radcowskich w cyklu szkoleniowym od 1991 r. do 1994 r., ale nie było dowodu świadczącego o przystąpieniu do egzaminu radcowskiego.

W ocenie Ministra Sprawiedliwości organy prawidłowo wykazały, że skarżący nie spełnia wymaganej przesłanki rękojmi do wpisu na listę radców prawnych wymaganej przez art. 24 ust. 1 pkt 5 u.r.p. Przez ponad 25 ostatnich lat aktywność zawodowa kandydata była jedynie w niewielkim zakresie związana ze stosowaniem prawa, bowiem od wielu lat nie wykonywał on praktycznie żadnego zawodu prawniczego. Natomiast prowadzenie przez skarżącego od 1991 r. działalności gospodarczej obejmującej prowadzenie biura prawnego, biura pośrednictwa ubezpieczeniowego, działalność handlową, obrót nieruchomościami, cesję i wykup wierzytelności, wycenę nieruchomości, rzeczoznawstwo majątkowe i usługi w zakresie poligrafii było niewystarczające, aby uznać, że spełnia on przesłankę rękojmi. Kandydat nie przedstawił też zdaniem Ministra Sprawiedliwości dowodów potwierdzających fakt sporządzenia przez niego dokumentów związanych z czynnościami obejmującymi świadczenie pomocy prawnej, które zostały przedłożone w toku postępowania. W zdecydowanej większości były to kserokopie dokumentów niepodpisanych albo podpisanych przez inne podmioty. W opinii Ministra Sprawiedliwości ochrona interesu publicznego nakłada na organy samorządowe obowiązek odmowy wpisu na listę radców prawnych osobie, która nie spełnia wymogów określonych w ustawie.

WSA w Warszawie oddalił skargę na powyższą decyzję. Sąd stwierdził, że mając na uwadze przebieg kariery zawodowej skarżącego, stanowisko organów zajęte w kwestii braku dawania przez skarżącego rękojmi nie zasługuje na uwzględnienie. WSA podkreślił, że skarżący złożył szereg dokumentów potwierdzających prowadzenie przez niego obsługi prawnej podmiotów gospodarczych w ramach prowadzonego przez siebie biura prawnego oraz dowody ukończenia trzech szkoleń. Organy tych dokumentów skutecznie nie zakwestionowały jako niewiarygodnych, a świadczyły one o wykonywaniu doradztwa prawnego w szerokim zakresie pomocnym dla przedsiębiorców w ich codziennej działalności gospodarczej. Po drugie sąd nie znalazł żadnych podstaw prawnych nakazujących kandydatowi na radcę prawnego, a będącemu byłym prokuratorem, składanie dowodów świadczenia pomocy prawnej w ramach kancelarii prawnej oraz składanie opinii pochodzących od profesjonalnych pełnomocników. Sąd zauważył dodatkowo, że skarżący odbywał też aplikację radcowską w latach 1991–1994, co wykazał stosownym zaświadczeniem. Z tych powodów sąd nie uwzględnił stanowiska organów, że skarżący nie dawał rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku złożyli: Prezydium KRRP i Minister Sprawiedliwości. Prezydium KRRP wniosło o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie skargi, a na wypadek nieuwzględnienia tego wniosku – o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy WSA w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz rozpoznanie sprawy na rozprawie i zasądzenie kosztów postępowania.

W dniu 8 grudnia 2022 r. NSA wydał w przedmiotowej sprawie wyrok, w którym stwierdził, że:

- » w stosunku do osób, które zdały egzamin prokuratorski i złożyły wniosek o wpis na listę radców prawnych, organy korporacyjne nie są uprawnione do badania, w ramach oceny przesłanek z art. 24 ust. 1 pkt 5 ustawy o radcach prawnych, dotychczasowej praktyki zawodowej osoby wnioskującej o wpis. Zdaniem sądu z woli ustawodawcy osoba, która zdała egzamin prokuratorski, miała być traktowana tak samo jak osoba po odbyciu aplikacji radcowskiej i zdaniu egzaminu

- radcowskiego. Bezpodstawne byłoby zatem przyjmowanie możliwości prowadzenia dodatkowego postępowania badającego profesjonalne przygotowanie do zawodu radcy prawnego oraz brak podstaw do przyjęcia, iż w stosunku do wskazanej osoby dopuszczalne byłoby badanie jej dotychczasowej praktyki zawodowej;
- » jako rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu zaufania publicznego – radcy prawnego, należy rozumieć taki zespół cech osobistych charakteru i zachowań składających się na wizerunek osoby wykonującej ten zawód, które gwarantują właściwe wykonywanie zawodu radcy prawnego. Jednocześnie art. 24 ust. 1 pkt 5 ustawy o radcach prawnych nie daje podstaw do sprawdzania znajomości prawa osoby ubiegającej się o wpis na listę radców prawnych.

II.

W niektórych zawodach zaufania publicznego (w tym radcy prawnego), łącznie z posiadaniem nieskazitelnego charakteru, kandydat do określonego zawodu zaufania publicznego powinien dawać rękojmię prawidłowego wykonywania danego zawodu. Nie chodzi przy tym o jego kwalifikacje intelektualne, merytoryczne i fachowość. Te dwa elementy wymogu zawartego w jednym przepisie, a więc wymóg posiadania nieskazitelnego charakteru i dawania rękojmi, to dwa elementy składające się na wizerunek osoby wykonującej zawód zaufania publicznego wyłącznie w sferze etyczno-moralnej. Element pierwszy dotyczy przy tym właściwości osobistych, znajomości wymogów etycznych i wysokiego poziomu moralnego, a drugi dotychczasowego zachowania danej osoby w sferze zawodowej i prywatnej w sposób odpowiadający ocenom moralnym i etycznym i to w dłuższym czasie⁴.

Zgodnie z postanowieniami art. 24 ust. 1 pkt 5 u.r.p. na listę radców prawnych może być wpisany ten, kto jest nieskazitelnego charakteru i swym dotychczasowym zachowaniem daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego. Zatem to nieskazitelny charakter i rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego wynikająca z dotychczasowego zachowania, a nie niekaralność za popełnienie przestępstwa, są przesłankami warunkującymi wpis na listę radców prawnych⁵.

Przesłanka „nieskazitelnosci charakteru” oraz „rękojmi wykonywania zawodu radcy prawnego” została zawarta w jednej jednostce redakcyjnej. Są to przesłanki bezwzględnie ze sobą powiązane, jednakże nie są tożsame. Brak rękojmi należytego wykonywania zawodu radcy prawnego jest tym samym implikacją braku nieskazitelnego charakteru i dotychczasowego zachowania odpowiadającego ocenom moralnym i etycznym. Są to pojęcia jednolite i niepodzielne. Nieskazitelnosc charakteru odnosi się do strony etyczno-moralnej danej osoby, natomiast na ocenę rękojmi rzutują okoliczności dotychczasowego życia zarówno ze sfery prywatnej, jak i zawodowej. Należy więc tę kwestię

⁴ Por. wyrok NSA z dnia 5 kwietnia 2001 r., II SA 725/00, Legalis.

⁵ Por. wyrok NSA z dnia 7 marca 2013 r., II GSK 1825/12, Legalis.

rozpatrywać co do zasady bardzo szeroko, uwzględniając postawę zarówno w życiu prywatnym, jak i zawodowym ujmowaną w dłuższym okresie⁶.

Prognozowanie o prawidłowym wykonywaniu zawodu radcy prawnego, oparte na dotychczasowym zachowaniu kandydata, wynika z oceny jego charakteru, ale się do niej nie ogranicza⁷. W orzecznictwie wskazywano, że rękojmia jest zespołem cech osobistych, charakteru i zachowań składających się na wizerunek osoby zaufania publicznego, na której nie ciąży żadne zarzuty podważające jej wiarygodność⁸. Należy ogólnie więc stwierdzić, że przesłanka nieskazitelnego charakteru ma zagwarantować odpowiedni poziom moralny członka samorządu zawodowego, zaś rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu odnosi się do odpowiedniego poziomu zawodowego.

Należy wskazać, że w przedmiotowej sprawie sądy obu instancji przytoczyły definicję rękojmi wypracowaną w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, wskazując, że jest to zespół cech osobistych charakteru i zachowań składających się na wizerunek osoby zaufania publicznego, na której nie ciąży żadne zarzuty podważające jej wiarygodność. Podkreślono ponadto, że na rękojmie składają się dwa elementy, tj. cechy charakteru i dotychczasowe zachowanie kandydata na radcę prawnego, przy czym o nieskazitelności charakteru świadczą takie przymioty osobiste, jak uczciwość w życiu prywatnym i zawodowym, uczynność, pracowitość, poczucie odpowiedzialności za własne słowa i czyny, stanowczość, odwaga cywilna, samokrytycyzm, umiejętność zgodnego współżycia z otoczeniem. Wyjaśniono również, że wyrażenie „dotychczasowe zachowanie” oznacza postępowanie osoby ubiegającej się o wpis na listę radców prawnych do czasu wpisania na tę listę, które odpowiadać powinno ocenom moralnym i etycznym, gwarantujące właściwe wykonywanie zawodu radcy prawnego. Sądy obu instancji wskazały, że brak rękojmi jest implikacją braku nieskazitelnego charakteru i dotychczasowego zachowania odpowiadającego ocenom moralnym i etycznym, a pojęcia te są jednolite i niepodzielne.

Jednocześnie w ocenie obu sądów podejmujących wyroki w przedmiotowej sprawie w zakresie pojęcia rękojmi nie mogą mieścić się badanie i ocena umiejętności zawodowych kandydata, który przez pewien czas wykonywał zawód prokuratora, a następnie prowadził działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu doradztwa prawnego dla przedsiębiorców. Sąd podkreślił jednak, że w orzecznictwie sądów administracyjnych funkcjonują dwa przeciwstawne stanowiska w tym przedmiocie, tj. stanowisko wyrażone w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 stycznia 2014 r. (II GSK 1581/12, Legalis) oraz w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 17 stycznia 2008 r. (SA/Wa 1656/07, Legalis) – za którym opowiedziały się organy samorządu i Minister Sprawiedliwości, a także stanowisko przeciwne – podzielone przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie – wyrażone w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 3 czerwca 2008 r. (VI SA/Wa 530/08,

⁶ Por. wyrok NSA z dnia 5 kwietnia 2001 r., II SA 725/00, niepubl.

⁷ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 kwietnia 2014 r., VI SA/Wa 2883/13, Legalis; wyrok NSA z dnia 6 grudnia 2007 r., II GSK 231/07, ONSAiWSA 2009, nr 1, poz. 10.

⁸ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 stycznia 2009 r., VI SA/Wa 2011/08, Legalis; wyrok WSA w Warszawie z dnia 2 września 2015 r., II GSK 1840/14, Legalis.

Legalis) oraz w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 lutego 2008 r. (II GSK 354/07, Legalis). Niemniej jednak wskazać trzeba, że (notabene na kanwie cytowanych wyroków TK) sąd administracyjny wyraził również pogląd, że samorząd radcowski przed podjęciem uchwały o wpisie na listę radców prawnych powinien zbadać, czy osoba, która ubiega się o wpis, daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu⁹.

Istota problemu w glosowanym wyroku NSA (jak i w poprzedzającym go wyroku WSA) sprowadza się więc do wykładni przepisu art. 24 ust. 1 pkt 5 u.r.p. statuującego przesłankę wpisu na listę radców prawnych w postaci dawania rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego. Rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego obejmuje swym zakresem nie tylko ocenę etyczną i moralną kandydata na radcę prawnego, ale również ocenę jego przygotowania praktycznego do wykonywania zawodu radcy prawnego. W przedmiotowych orzeczeniach sądowych nie podzielono tego stanowiska i oceniono, że do zakresu pojęcia rękojmi nie mogą wchodzić badanie i ocena umiejętności zawodowych kandydata, który przez pewien czas wykonywał zawód prokuratora, a następnie prowadził działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu doradztwa prawnego dla przedsiębiorców.

Brak wątpliwości, że „przesłanka rękojmiowa” ma charakter prognostyczny, a organy samorządu, oceniając jej spełnianie przez osobę wnioskującą o wpis na listę radców prawnych, powinny uzyskać przekonanie, że zawód radcy prawnego będzie wykonywany przez tę osobę prawidłowo. Organ samorządu, wpisując daną osobę na listę radców prawnych, powinien mieć pewność, że daje ona gwarancję właściwego wykonywania zawodu, a bez tej pewności wpisywać na listę radców prawnych nie powinien. Rękojmia oznacza uroczyste poręczenie (zagwarantowanie), że z racji posiadanych cech przez konkretną osobę dany zawód zaufania publicznego wykonywany będzie w sposób prawidłowy. W orzecznictwie wskazuje się, że rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego to zespół cech osobistych charakteru i zachowań, składających się na wizerunek osoby zaufania publicznego, na której nie ciąży żadne zarzuty podważające jej wiarygodność. Składają się na nią cechy charakteru i dotychczasowe zachowanie osoby wnioskującej o wpis na listę radców prawnych. Zwrot „dotychczasowe zachowanie” można odnosić również do podnoszenia kwalifikacji prawniczych czy zdobywania prawniczego doświadczenia zawodowego w różnych formach stosowania prawa¹⁰. Do prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego nie wystarczy zatem pozytywna ocena w sferze moralnej i etycznej, ale niezbędne jest również spełnienie wymagania w zakresie umiejętności udzielania pomocy prawnej, jakich oczekuje się od radcy prawnego. Osoba wnioskująca o wpis na listę radców prawnych powinna dawać gwarancję należytego wykonywania swojej roli zawodowej – trudno tym samym uznać, aby nie miały żadnego znaczenia takie kwestie jak odpowiedni poziom przygotowania zawodowego, kwalifikacje i wiedza¹¹.

⁹ Zob. wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 kwietnia 2010 r., VI SA/Wa 2070/09, „Monitor Prawniczy” 2010, nr 10, s. 539.

¹⁰ Zob. R. Stankiewicz, [w:] *Komentarz do ustawy o radcach prawnych*, red. T. Scheffler, Warszawa 2022, s. 412.

¹¹ *Ibidem*.

Przywołać należy w tym miejscu dwa wyroki Trybunału Konstytucyjnego, w których trybunał zwrócił uwagę na duże znaczenie umiejętności praktycznych osób wnioskujących o wpis na listę radców prawnych. W wyroku z dnia 19 kwietnia 2006 r., K 6/06, Trybunał Konstytucyjny stwierdził: „[...] możliwy jest (także w świetle zasady wolności wyboru i wykonywania zawodu, ustanowionej w art. 65 ust. 1 Konstytucji) przepływ z jednego do innego zawodu prawniczego. Nie oznacza to jednak, że przepływ taki ma następować automatycznie, bez oceny umiejętności niezbędnych dla należytego wykonywania nowego dla danej osoby zawodu prawniczego. W warunkach obowiązywania konstytucyjnej zasady równości i równego traktowania, przesłankami oceny winny być m.in. czas trwania aplikacji, zakres przedmiotowy szkolenia oraz praktyczny kontakt z wykonywaniem danego zawodu prawniczego”. Podobnie stwierdził również Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 8 listopada 2006 r., K 30/06, gdzie wskazano, że samorząd radców prawnych nie jest przy tym pozbawiony możliwości badania, czy konkretna osoba pracująca w Prokuraturii Generalnej, a ubiegająca się o wpis na listę radców prawnych, daje rękojmię należytego wykonywania zawodu. Trybunał Konstytucyjny stoi na stanowisku, że możliwy jest (także w świetle zasady wolności wyboru i wykonywania zawodu, ustanowionej w art. 65 ust. 1 Konstytucji RP) przepływ z jednego do innego zawodu prawniczego. Nie oznacza to jednak, że przepływ taki ma następować automatycznie, bez oceny umiejętności niezbędnych dla należytego wykonywania nowego dla danej osoby zawodu prawniczego. Ponadto w wyroku z dnia 7 marca 2012 r., K 3/10, Trybunał Konstytucyjny wskazał, że na gruncie obowiązujących przepisów samorząd może zweryfikować, czy osoba aplikująca o wpis na listę radców prawnych ma odpowiednie kwalifikacje gwarantujące rzetelne wykonywanie zawodu.

Powyższa wykładnia wskazuje, że zarówno właściwy organ samorządu zawodowego, jak i minister mogą badać, czy kandydat na radcę prawnego będzie należycie wykonywał swój zawód, w tym także czy ma aktualną wiedzę prawniczą. Samorząd radców prawnych ma zatem instrumenty, które umożliwiają odmowę wpisu na listę radców prawnych osób, które nie dają rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego.

Pogląd powyższy, zaprezentowany w orzecznictwie TK, wyrażany jest także w piśmiennictwie. Władysław Studziński słusznie wskazuje, że „[...] nie ma obecnie żadnych wątpliwości co do tego, że organy samorządów zawodowych, oceniając spełnienie przez osobę ubiegającą się o wpis tzw. przesłanki rękojmiowej, są zobligowane do badania zakresu i rodzaju praktyki zawodowej takiej osoby i to bez względu na to, czy ustawodawca przewidział sztywne wymogi dotyczące okresu wykonywania zawodu prawniczego (np. w odniesieniu do asystentów sędziego czy referendarzy) czy też wymogów takich nie stawia. Dopiero zbadanie wszystkich tych elementów pozwala stwierdzić, czy dana osoba dzięki nieskazitelnemu charakterowi i przez wzgląd na jej dotychczasowe zachowanie daje rękojmię należytego wykonywania zawodu adwokata”¹². Do kontekstu zawodowego tzw. przesłanki rękojmiowej zaliczyć należy więc również posiadanie przez kandydata do wykonywania określonego zawodu zaufania publicznego

¹² W. Studziński, *Rękojmia należytego wykonywania zawodu adwokata w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych i zmian ustawodawczych*, „Palestra” 2010, nr 5–6, s. 83.

określonej praktyki prawniczej. Nie można bowiem przyjąć, że rękojmia należytego wykonywania zawodu nie wiąże się z wiedzą praktyczną konieczną do wykonywania zawodu¹³.

Biorąc powyższe pod uwagę, nie sposób zgodzić się z twierdzeniem, że badanie przesłanki dawania rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego powinno być ograniczone wyłącznie do sfery etyczno-moralnej kandydata na radcę prawnego. Nie jest to zasadne, bowiem badając tylko tę sferę w zakresie „przesłanki rękojmowej” i pozostałe przesłanki wpisu na listę radców prawnych określone w art. 24 ust. 1 w zw. z art. 25 ust. 1 lub 2 u.r.p., może dojść do sytuacji, że organ mimo braku przekonania o dawaniu przez kandydata gwarancji prawidłowego i rzetelnego świadczenia pomocy prawnej będzie zobowiązany wpisać go na listę radców prawnych. Pamiętać należy zaś o tym, że zgodnie z art. 17 ust. 1 Konstytucji RP samorzady zawodowe sprawują pieczę nad należyтым wykonywaniem zawodów zaufania publicznego w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. Nie powinno więc dochodzić do sytuacji, w której na listę radców prawnych wpisywana jest osoba, która w przekonaniu organu samorządu nie daje gwarancji właściwego wykonywania zawodu radcy prawnego.

W ramach badania przesłanki rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego ocenie podlegać powinien całokształt okoliczności i cech kandydata pozwalających na stwierdzenie, czy będzie on zawód radcy prawnego wykonywał w sposób prawidłowy. Oznacza to, że badaniu powinna podlegać nie tylko sfera etyczno-moralna kandydata na radcę prawnego, ale też dotychczasowa praktyka prawnicza oraz odległość czasowa od zdania egzaminu czy zajmowania stanowiska niezbędnego do uzyskania wpisu do wniosku o wpis. Odległość ta może być niekiedy tak duża, że przy braku styczności ze stosowaniem prawa czy styczności w ograniczonym zakresie trudno uznać, że poziom wiedzy i umiejętności kandydata w związku z dynamicznie zmieniającymi się przepisami prawa jest adekwatny do tego, by wykonywać zawód radcy prawnego, a więc świadczyć pomoc prawną w sposób właściwy.

Tylko takie kompleksowe ujęcie kwestii badania „przesłanki rękojmowej” spełnia przypisaną jej rolę. Wykładnia art. 24 ust. 1 pkt 5 powinna zatem prowadzić do wniosku, że jednym z elementów rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego jest odpowiednia praktyka w zawodzie prawniczym, miernikiem rękojmi powinny być zaś także umiejętności praktyczne i doświadczenie zawodowe kandydata ubiegającego się o wpis na listę radców prawnych.

¹³ Zob. wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 lutego 2007 r., VI SA/Wa 2084/0, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 13, s. 751.

Bibliografia

Literatura

Stankiewicz R., [w:] *Komentarz do ustawy o radcach prawnych*, red. T. Scheffler, Warszawa 2022.

Studziński W., *Rękojmia należytego wykonywania zawodu adwokata w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych i zmian ustawodawczych*, „Palestra” 2010, nr 5–6.

Orzecznictwo

Wyrok NSA z dnia 5 kwietnia 2001 r., II SA 725/00, Legalis.

Wyrok NSA z dnia 6 grudnia 2007 r., II GSK 231/07, ONSAiWSA 2009, nr 1, poz. 10.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 lutego 2007 r., VI SA/Wa 2084/0, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 13.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 stycznia 2009 r., VI SA/Wa 2011/08, Legalis.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 kwietnia 2010 r., VI SA/Wa 2070/09, „Monitor Prawniczy” 2010, nr 10.

Wyrok NSA z dnia 7 marca 2013 r., II GSK 1825/12, Legalis.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 kwietnia 2014 r., VI SA/Wa 2883/13, Legalis.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 2 września 2015 r., II GSK 1840/14, Legalis.